

SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

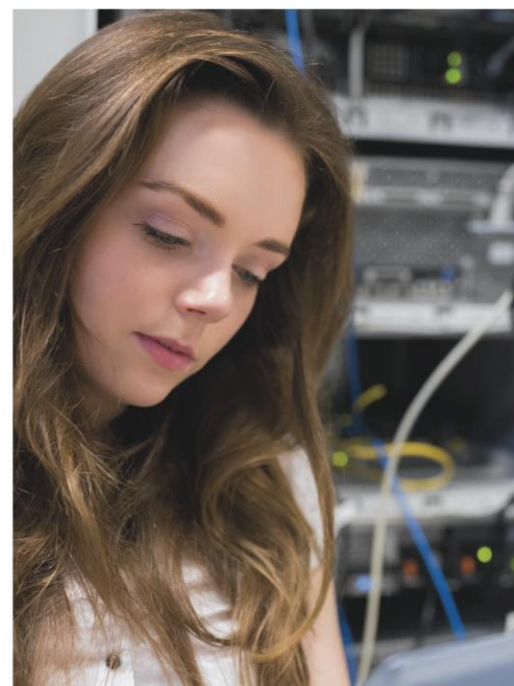
Norrbottens län

September 2016

Ett samarbete mellan:

företagarna

Swedbank och
Sparbankerna

Innehåll

Om småföretagsbarometern	3
Sammanfattning av konjunkturläget i Norrbottens län.....	4
Det ekonomiska läget och näringslivet i Norrbottens län.....	5
<i>Näringslivet i Norrbottens län</i>	6
Småföretagsbarometern – Norrbottens län.....	9
<i>Sysselsättning</i>	9
<i>Orderingång</i>	10
<i>Tackat nej till order</i>	12
<i>Omsättning</i>	13
<i>Konjunkturindikatorn</i>	14
<i>Lönsamhetsutvecklingen</i>	17
Expansionsutsikter och hinder för expansion	18
<i>Konjunkturrisiker</i>	20
<i>Politiska risker</i>	20
Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet	21

Om småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 500 000 privata företag fördelade över hela landet. Sammanlagt har dessa företag omkring 2,1 miljoner sysselsatta. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern baseras på en grov indelning av företagen i industri¹- eller tjänsteföretag, detta för att siffrorna ska bli mer informativa då förutsättningarna för dessa två huvudgrupper av företag skiljer sig åt. Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

Företagarna

Sparbankernas Riksförbund

Swedbank

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar minus procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalet för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

¹ Industrisektorn inkluderar även byggnadsbranschen enligt Småföretagsbarometerens sektorindelning.

Sammanfattning av konjunkturläget i Norrbottens län

- **Konjunkturindikatorn** 2016 för länet är 46, vilket är betydligt svagare än rikets genomsnittliga konjunkturindikator på 80. Norrbottens konjunkturindikator är lägst av alla 21 län i Sverige. Under det kommande året räknar länets företag med en ökning, där indikatorn förväntas hamna på 78. Konjunkturindikatorn i hela Sverige tros öka till 96. Tjänstesektorn räknar med att indikatorn ökar från 42 till 87 på ett års sikt, medan industrin, vars indikator i årets mätning är 58, räknar med en något svagare konjunkturindikator (52) på ett års sikt.
- **Sysselsättningstillväxten** har minskat i Norrbotten sedan 2015 och är näst lägst av samtliga län i riket. Minskningen beror på att båda industri- och tjänstesektorn inte anställer i samma takt som vid tidigare mätning.
- **Orderingången** för länets småföretag har utvecklats svagt sedan den förra mätningen. Från ett netttotal på 26 år 2015 är nettotalet för orderingången idag 23, vilket är 30 procent under riksgenomsnittet (netttotal 33). Bakom det minskade nettotalet finns en ökad tillväxt av orderingången i industrisektorn och en lägre tillväxt i orderingången i tjänstesektorn. Tjänstesektorn förväntar sig en starkare utveckling i år medan industrisektorns förväntningar för det kommande året är negativa och ligger under riksgenomsnittet, liksom under årets ordertillväxt i Norrbotten.
- **Omsättningstillväxten** i Norrbottens län har minskat från nettotalet 34 år 2015 till dagens netttotal på 18 och det är både industri- och tjänsteföretagen i länet som drar ner utvecklingen. Omsättningstillväxten ligger under genomsnittet för landet (netttotal 33). Förväntningarna inför kommande år är dock mer positiva. Totalt sett tror företagen i Norrbotten på en omsättningstillväxt de kommande tolv månaderna som gör att nettotalet landar på 36, vilket emellertid fortfarande är något under nettotalet för riket i genomsnitt (40).
- **Tillväxten av lönsamheten** i Norrbottens län motsvarar i år ett netttotal på 23 (riksgenomsnittet är 25). För det kommande året förväntar sig småföretagen totalt sett ett netttotal för lönsamhetsutvecklingen på 32, vilket då är på samma nivå som riksgenomsnittet. Utvecklingen fortsätter ledas av tjänsteföretagen. Industrieföretagen tror på en svagare lönsamhetsutveckling.
- Småföretagen i Norrbottens län upplever bättre möjligheter att växa framöver där 74 procent uppger att de har **goda utsikter att expandera**.
- **Största tillväxthindret** i Norrbotten är tuff konkurrens. Mer än vart femte företag (22 procent) uppger detta som största hinder. Brist på lämplig arbetskraft är ett betydande tillväxthinder för Norrbottens småföretag. Även höga arbetskraftskostnader upplevs av många företag (19 procent) i Norrbotten som det största tillväxthindret.

- **Den största politiska risken** är potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter vilket anges av 38 procent av Norrbottens alla företag. Nästan var fjärde företag ser även ökade skattekostnader som en risk.

Det ekonomiska läget och näringslivet i Norrbottens län

I Sverige har konjunkturläget fortsatt att förbättrats och ekonomin har haft en bra utveckling under de senaste 12 månaderna med stigande sysselsättning och stark BNP-tillväxt. BNP har stigit till omkring fyra procent på årsbasis tack vare en stärkt export, expansiv finanspolitik och en hög nivå på hushållens konsumtion, vilket ger en bra grund för fler jobb i små och medelstora företag under det kommande året. Under första delen av 2016 har den positiva BNP-utvecklingen emellertid mattats av med omkring en halv procent. Samtidigt finns det ljuspunkter med ökad produktion inom näringslivet och en fortsatt stabil hushållskonsumtion.

De svenska hushållen gynnas av stigande realinkomster, låga räntor och ökad sysselsättning. Sysselsättningen återhämtade sig snabbare i Sverige än i de övriga EU-länderna efter finanskrisen och arbetslösheten stabiliserade sig på cirka 8 procent under flera år. Under 2015 började arbetslösheten sjunka igen och under våren 2016 uppgår den till 6,3 procent i juli.² Även om arbetslösheten har sjunkit har tudelningen på arbetsmarknaden ökat, inte minst mellan inrikes och utrikesfödda. Arbetslösheten är också fortsatt hög bland lågutbildade unga och utlandsfödda. Samtidigt har Sverige lägst andel låglönejobb i EU och den största skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda i OECD.

Arbetsmarknadsläget är därför bekymmersamt för grupper som står långt från arbetsmarknaden. Den internationella konkurrensen har blivit allt hårdare samtidigt som tjänstesektorn blivit allt viktigare för tillväxten och sysselsättningen. Lönekostnader och arbetsgivaravgifter är därför av avgörande betydelse för små och växande företags konkurrensmöjligheter.

Den svenska exporten har uppvisat en svagare återhämtning än vid tidigare konjunkturuppgångar, framför allt på grund av den svaga globala investeringstillväxten och en fortsatt prispress inom råvaruindustrin. Sveriges export är starkt beroende av de andra EU-länderna eftersom nästan 70 procent av den svenska exporten går till EU. Dessutom utgör maskiner och insatsvaror till industri- och transportsektorn en stor del av den svenska exporten. Dessa sektorer drabbades hårt av försvagad efterfråga efter finanskrisen. Eftersom investeringarna hos Sveriges handelspartners i EU växer långsamt, riskerar tillväxten på den svenska exporten vara relativt svag även framöver.

Trots den starka konjunkturutvecklingen är finanspolitiken expansiv med ökade offentliga utgifter. Bidragande faktorer är bl.a. flyktinginvandring och satsningar i offentlig sektor och på infrastruktur, framförallt bostadsbyggande. Den expansiva finanspolitiken resulterar i en

---

² SCB, AKU juli 2016

del ofinansierade reformer, vilket i sin tur minskar det strukturella sparandet. Därför kan det förväntas att finanspolitiken blir något mer åtstramande framöver.

Den internationella konjunkturen är fortfarande svag och vägen till konjunkturåterhämtning har varit skakig. Det alltså låga resursutnyttjandet och en låg inflation har bidragit till en exceptionellt expansiv penningpolitik, något som kommer att prägla utvecklingen de närmaste åren. Sviter av den globala finanskrisen, bräckliga europeiska banker och avsaknad av strukturella reformer är bidragande orsaker till den tröga utvecklingen i Europa. Samtidigt brottas flera tillväxtekonomier med växande obalanser och otillräckliga reformer. Detta blev särskilt tydligt i spåren av råvaruprisfallet. Förutom de ekonomiska utmaningarna har de politiska riskerna ökat vilket tenderar att verka återhållande på tillväxten. Storbritanniens folkomröstning för ett utträde från EU har skapat osäkerhet om det framtida EU-samarbetet även om det är förtidigt att bedöma om de ekonomiska konsekvenserna i närtid.

Näringslivet i Norrbottens län

Råvaruindustrin är motorn i Norrbottens näringsliv. Malmen, stålet, skogen och vattenkraften är viktiga både för länet och för Sverige. Exporterande tillverkningsföretag, en växande tjänstesektor, turismen och småföretag inom många olika områden får allt större betydelse. Under senare år har också en rad testverksamheter i inlandskommunerna också dessa baserade på ett internationellt kundunderlag redan från start.

Gruvbolag som LKAB och Boliden, samt stålbolaget SSAB står för en stor del av sysselsättningen och skapar också möjligheter för företag inom en rad verksamheter i anslutning till storbolagens verksamhet. Näringslivsstrukturen gör emellertid också att konjunkturen i Norrbotten blir relativt påverkad av internationella faktorer som råvarupriser och utvecklingen av exportefterfrågan.

Under det senaste året har utvecklingen varit mindre positiv och i lägre takt än genomsnittet för riket. Till viss del är detta en följd av politisk och ekonomisk oro i vår omvärld, det relativt sett stora beroendet av ett mindre antal stora företag och demografi- och näringslivsstrukturen i länet. I Norrbottens län har basnäringarna fortfarande stor påverkan på företagsklimatet. Gruv- och stålindustrin har det tufft med låga priser på järnmalm vilket påverkar lönsamheten hos primärt LKAB. Som en direkt följd av detta så skjuts planerade investeringar upp vilket påverkar underleverantörer, konsulter etc. Även stålindustrin med SSAB i spetsen går igenom en relativt tung period, med en relativt svag efterfrågan på produkterna till följd av den låga globala efterfrågan på stål. Inom pappersindustrin är det något bättre med Kappa Kraftliner i Piteå samt Billerud Korsnäs i Kalix. Turistnäringen går fortfarande bra och kännetecknas av en stabil framtidstro.

Den lokala näringslivspolitikerna måste fortsatt verka för att få fler nya företag att etablera sig i regionen. Det förutsätter ett brett samarbete med näringsliv, regionsföreträdare och andra organisationer. Dialogen med och inom näringslivet är avgörande för att stärka näringslivets framtida förutsättningar.

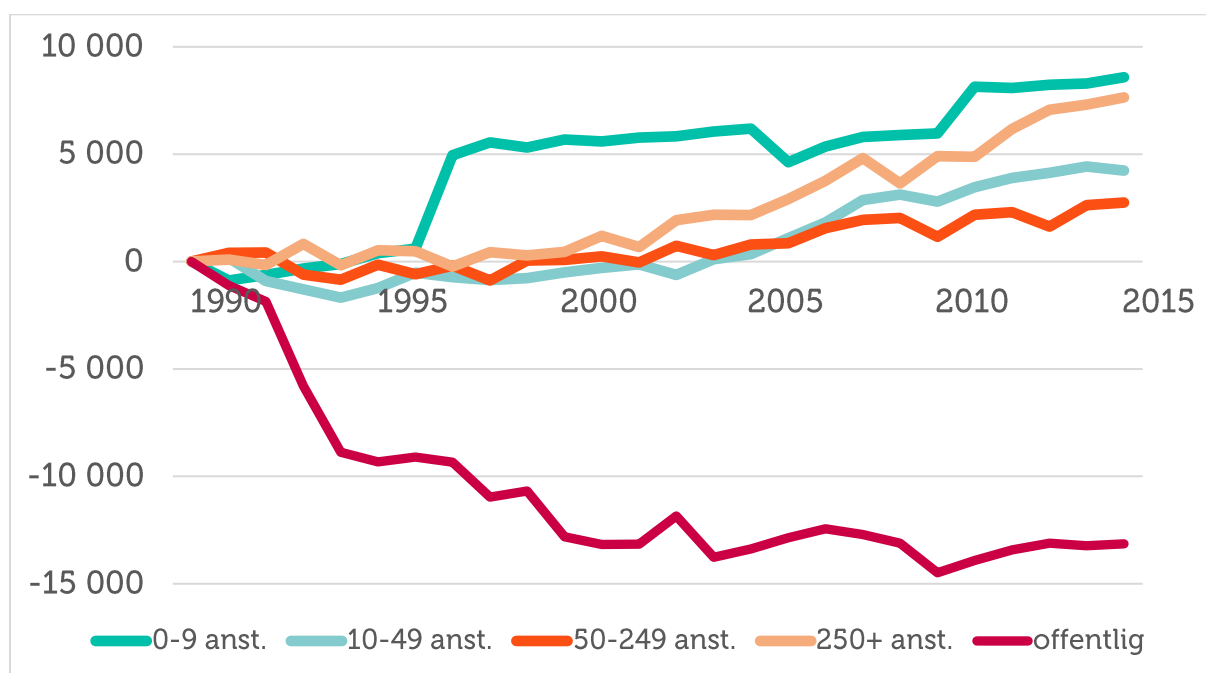

Gunnar Eikeland, VD Sparbanken Nord

År 2016 uppvisar ett lite tuffare läge för länets mindre företag. Utan tvivel kvarstår det faktum att våra små företag också är av stor vikt för sysselsättningen i regionen. Vi ser därför en lägre tillväxt i sysselsättningen såväl för industri- som tjänstesektorn i det korta perspektivet. Marknadsefterfrågan varierar kraftigt mellan olika branscher, men generellt visar tjänstesektorn något svagare siffror. Vissa specifika branscher har ett extra utmanande läge, exempelvis jordbrukssektorn/mjolkproduktion och tjänsteföretag inriktade mot mineralindustri. I och med att regionen har ett ganska stort beroende mot ett fåtal branscher och stora företag blir totaleffekten att Norrbottens konjunkturindikatorer visar sämre värden för tillfället än andra delar av landet. Företagens nuvarande utveckling och bedömning om framtiden visar dock att detta kommer kunna vända ganska snabbt. Det finns generellt en god ekonomisk styrka i företagen och positiv syn på sina utvecklingsmöjligheter. Risker för att skapa en god utveckling framöver ligger framför allt på att hitta rätt arbetskraft och att kunna hantera risken att nyanställa som litet företag. Det är även av stor vikt att vi finansiella aktörer tillsammans med stöd och initiativ från offentliga aktörer bidrar till att möjliggöra småföretagens utveckling.

Figur 1 visar att det är de mindre, växande företagen som står för sysselsättningstillväxten i Norrbottens län. Men just i Norrbotten så är också företag med mer än 250 anställda viktiga arbetsgivare, vilket gör att sysselsättningstillväxten ser lite mer annorlunda ut än i majoriteten av länen. Även i den offentliga sektorn finns en viss tendens till sysselsättningstillväxt, vilket är en följd av kraftigt ökade offentliga utgifter och en expansiv finanspolitik.

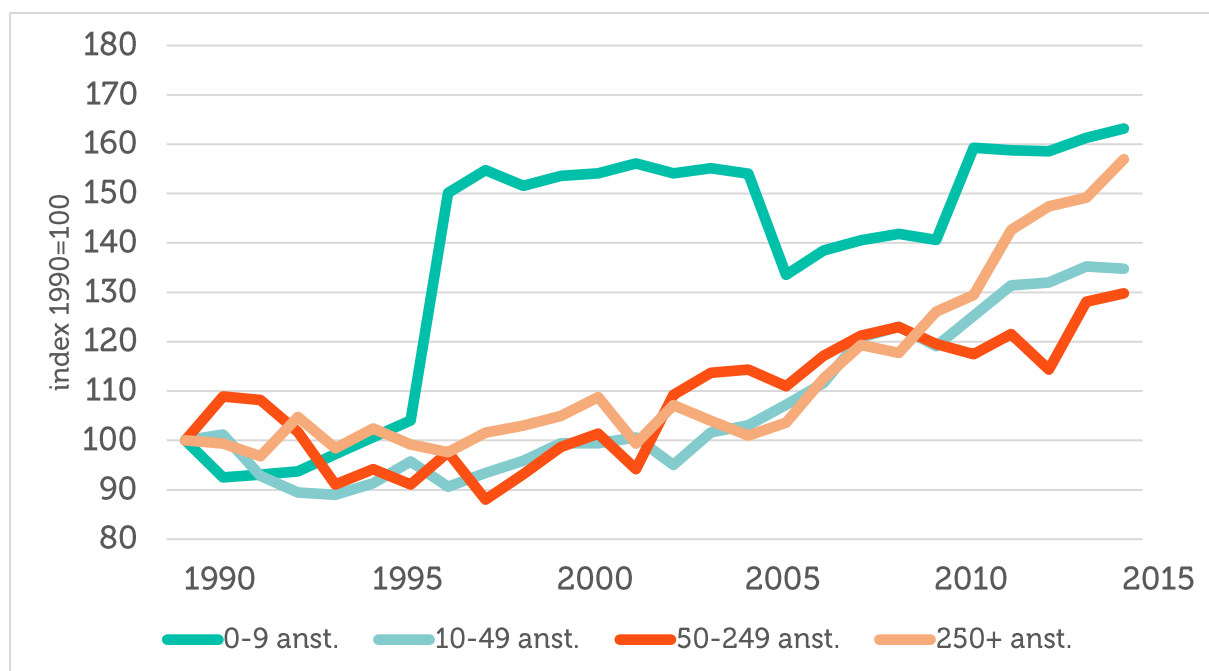
Figur 1 Tillväxt av jobb i Norrbotten län sedan 1990 (källa: SCB)³

Figur 2 visar tillväxten av antal företag i olika storlekar i länet sedan 1990.

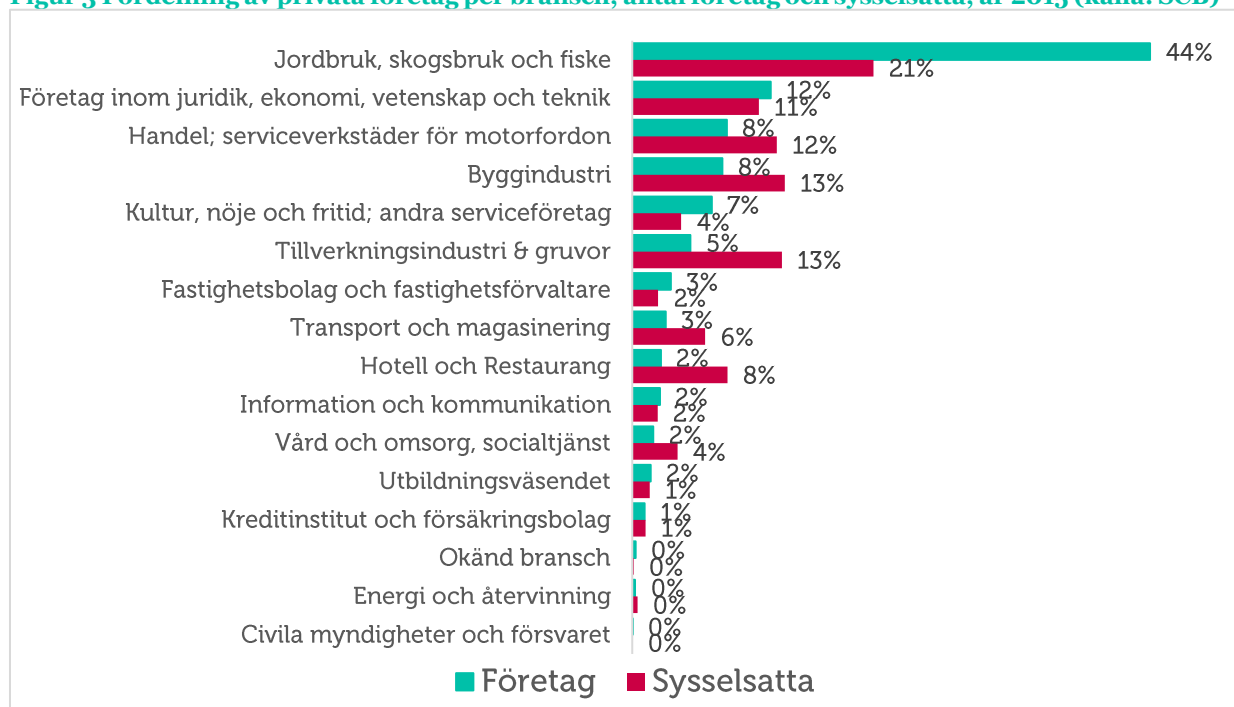
³ Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

Figur 2 Tillväxt av antal företag i Norrbotten län sedan 1990 (källa: SCB)⁴

I Norrbottens län är en relativt stor andel av de sysselsatta verksamma i företag inom tillverknings- och gruvindustrin (Figur 3). Även bygg- och besöksnäringen är viktiga sektorer för sysselsättningen i Norrbottens län.

Figur 3 Fördelning av privata företag per bransch, antal företag och sysselsatta, år 2015 (källa: SCB)

⁴ Antalet företag definieras som antalet arbetsställen. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

Småföretagsbarometern – Norrbottens län

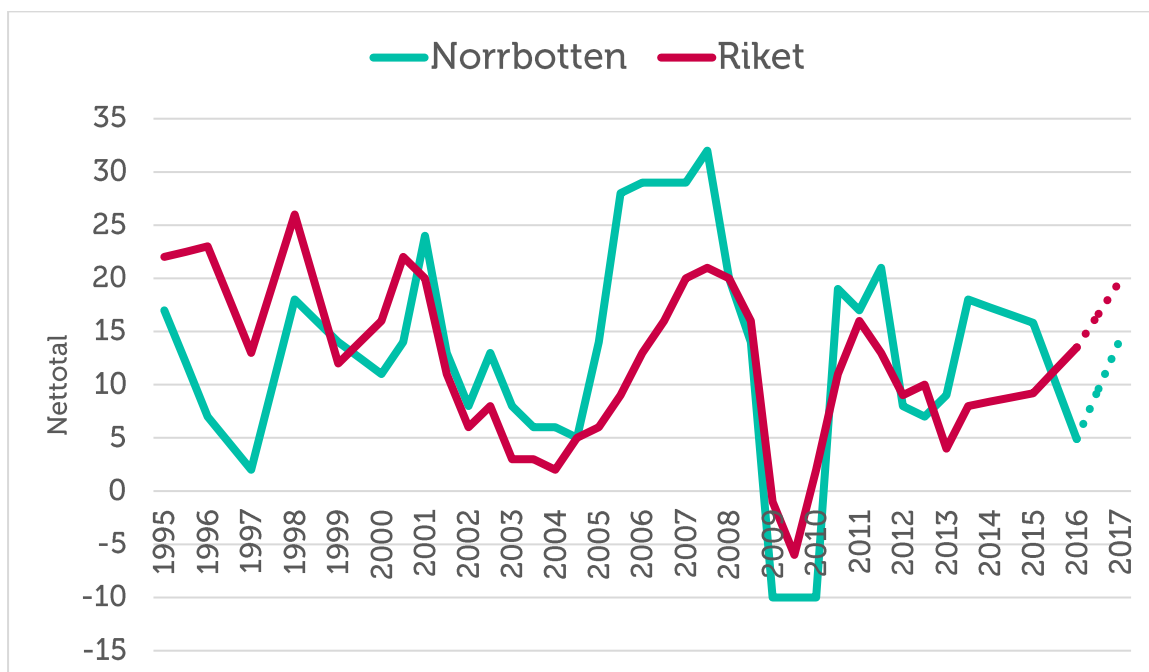
Sysselsättning

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Sysselsättningsstillväxten har minskat i Norrbotten sedan 2015 och är näst lägst av samtliga län i riket. Minskningen beror på att båda industri- och tjänstesektorn inte anställer i samma takt som vid tidigare mätning.

Totalt sett säger nästan var sjätte företag i länet (17 procent) att man har ökat sin personalstyrka medan 12 procent av företagen dragit ned personal. Nettotalet landar på 5, vilket är under det genomsnittliga nettotalet (14) för sysselsättningsstillväxten i riket. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Eftersom länet har ett positivt netttotal (5) innebär det att sysselsättningen totalt sett ökar i länets företag.

Figur 4 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Norrbottens län och riket 1995-2016

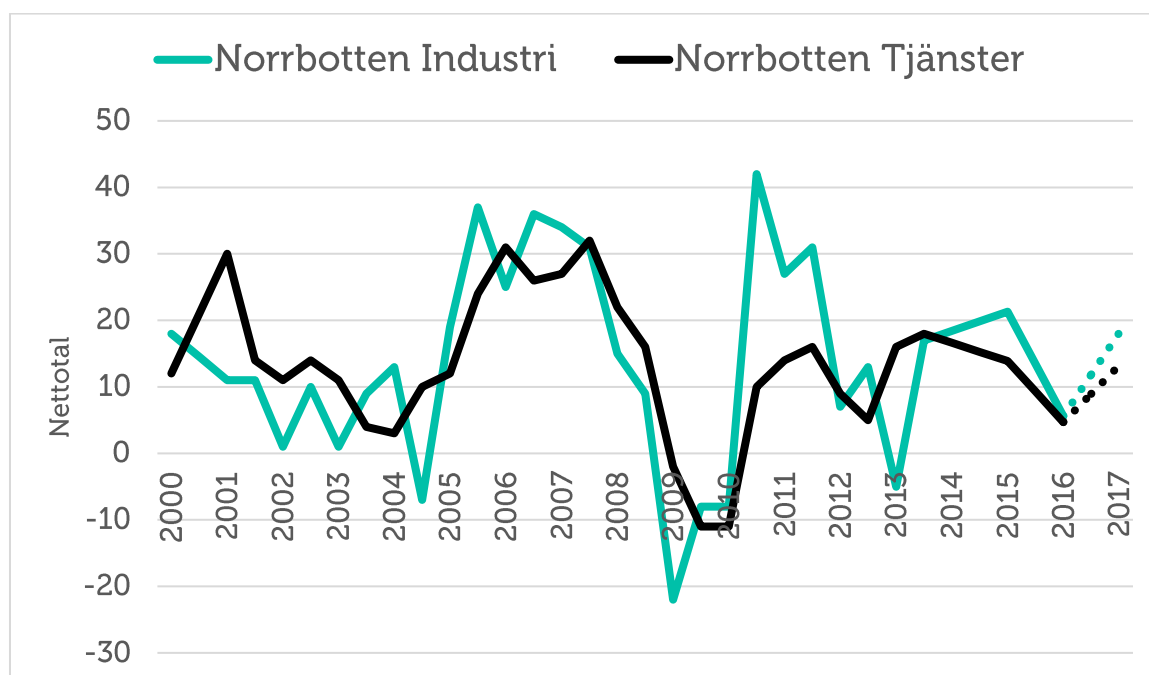

Inom industrisektorn har 16 procent anställt fler under det senaste året och 10 procent har minskat personal, vilket ger ett netttotal på 6. Därmed hamnar industriföretagen i Norrbotten långt under genomsnittet för riket (16). Inom tjänstesektorn har utvecklingen varit något svagare än i industrisektorn; 18 procent av företagen utökade antalet anställda och 13 procent har dragit ner på personal. Det gör att tjänstesektorn i år har minskat sitt netttotal till 5, lägre

än det nettotalet (14) som mätningen 2015 visade och också lägre än årets riksgenomsnitt (13) för tjänsteföretag.

Förväntningarna framåt är optimistiska och företagen tror på en förbättrad sysselsättningsutveckling under det kommande året där det totala nettotalet förväntas hamna på 14, vilket ligger under rikets prognos (20). Båda sektorerna planerar att öka personalstyrkan, dock i något ökad takt i industrisektorn, där förväntningarna är att ha ett nettotal på 18 på ett års sikt. Tjänstesektorn förväntar sig att ha det lägre nettotalet 13 på ett års sikt.

Figur 5 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Norrbottens län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

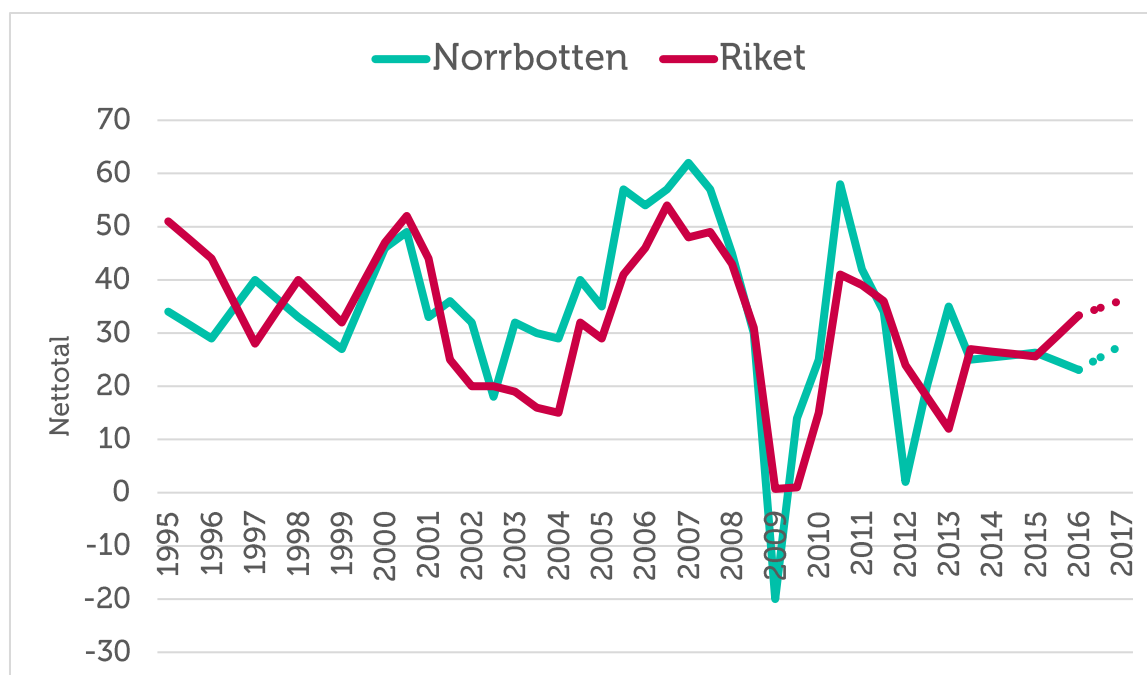

Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Orderingången för länets småföretag har utvecklats svagt sedan den förra mätningen. Från ett nettotal på 26 år 2015 är nettotalet för orderingången idag 23, vilket är under riksgenomsnittets nettotal på 33. Bakom det minskade nettotalet finns en ökande orderingång i industrisektorn och en minskande orderingång i tjänstesektorn. Sammantaget är det 42 procent av småföretagen i Norrbotten som uppger en ökande orderingång, medan 19 procent anger en vikande.

Figur 6 Orderutveckling (nettotal) i Norrbottens län och riket 1995-2016

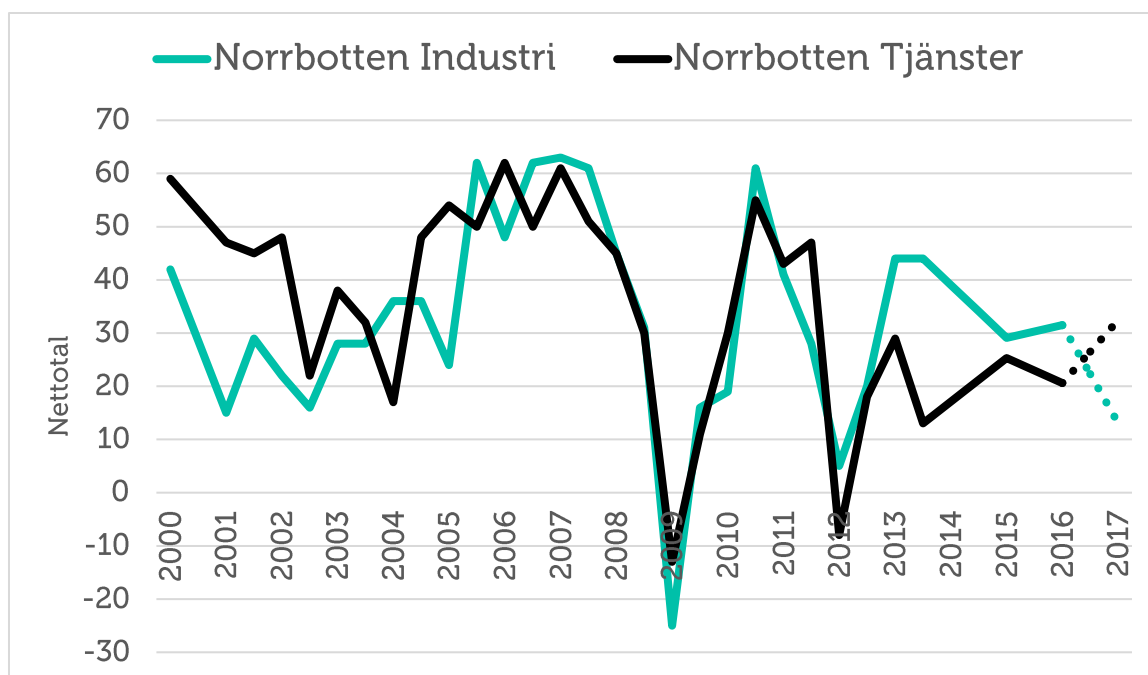
Den lite svagare orderingen beror alltså på den lägre tillväxten i orderingen inom tjänstesektorn, som gått från ett netttotal på 25 vid 2015 års senaste mätning, till dagens netttotal på 21. Beställningsutvecklingen inom industrisektorn har ökat från netttotal 29 i fjolårets mätning till 32 i år.

Drygt fyra av tio tjänsteföretag redovisar en ökad ordergång under det senaste året, medan 21 procent haft en vikande ordergång. Sektorns ordergång förväntas öka till ett netttotal på 32, på ett års sikt, vilket är fortsatt under rikets genomsnittliga förväntningar (netttotal 37).

Inom industrisektorn har nettotalet stigit från 29 till 32 sedan den senaste mätningen. 43 procent av industriföretagen redovisar en ökad ordergång under det senaste året, medan 12 procent haft en vikande ordergång, vilket ungefär motsvarar utvecklingen bland industriföretagen i riket. Industrisektorn förväntar sig dock en minskad ordergång på ett års sikt, till ett netttotal på 13, vilket ligger långt under rikets förväntningar (32).

Sammanfattningsvis förväntar sig småföretagarna i Norrbotten en sämre orderutveckling än riket (netttotal 28 jämfört med rikets 36) på ett års sikt. Tjänstesektorn förväntar sig en starkare utveckling än i år medan industrisektorns förväntningar är negativa och ligger under riksgenomsnittet, och även under årets ordertillväxt i Norrbotten.

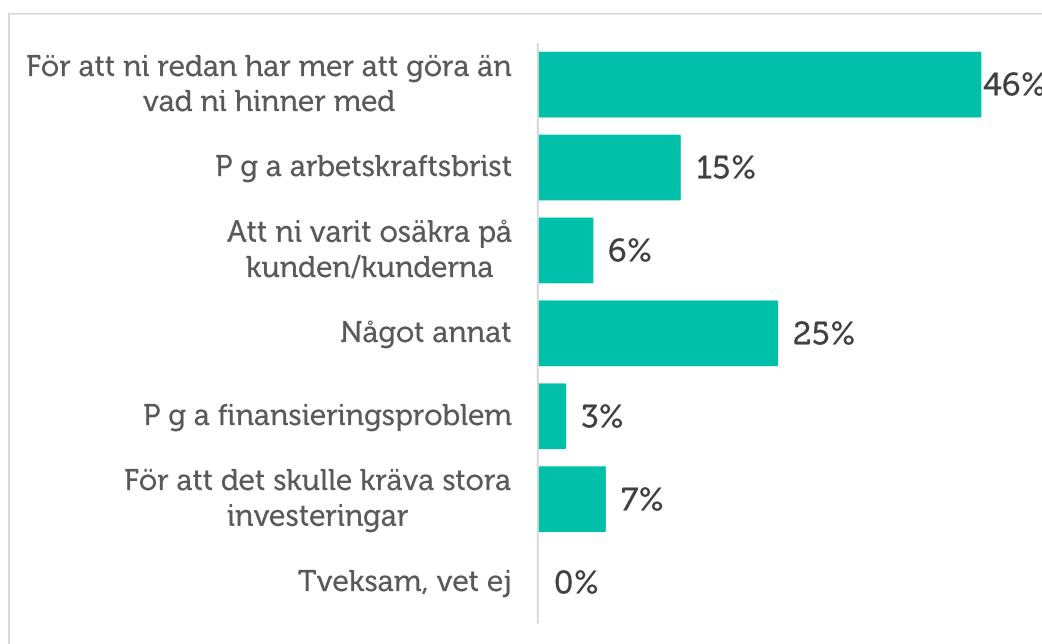
Figur 7 Ordergång (nettotal) i Norrbottens län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Tackat nej till order

Under det senaste året har 36 procent av företagen i Norrbotten tvingats tacka nej till order. Den huvudsakliga anledningen är att företagen uppger att de redan har mer att göra än de hinner med (46 procent av de som tackat nej) men även arbetskraftsbrist (15 procent) och ”något annat” (25 procent; bland annat pga. strategiska skäl eller brist på varor/material) anges av många som en anledning.

Figur 8 Tackat nej till order

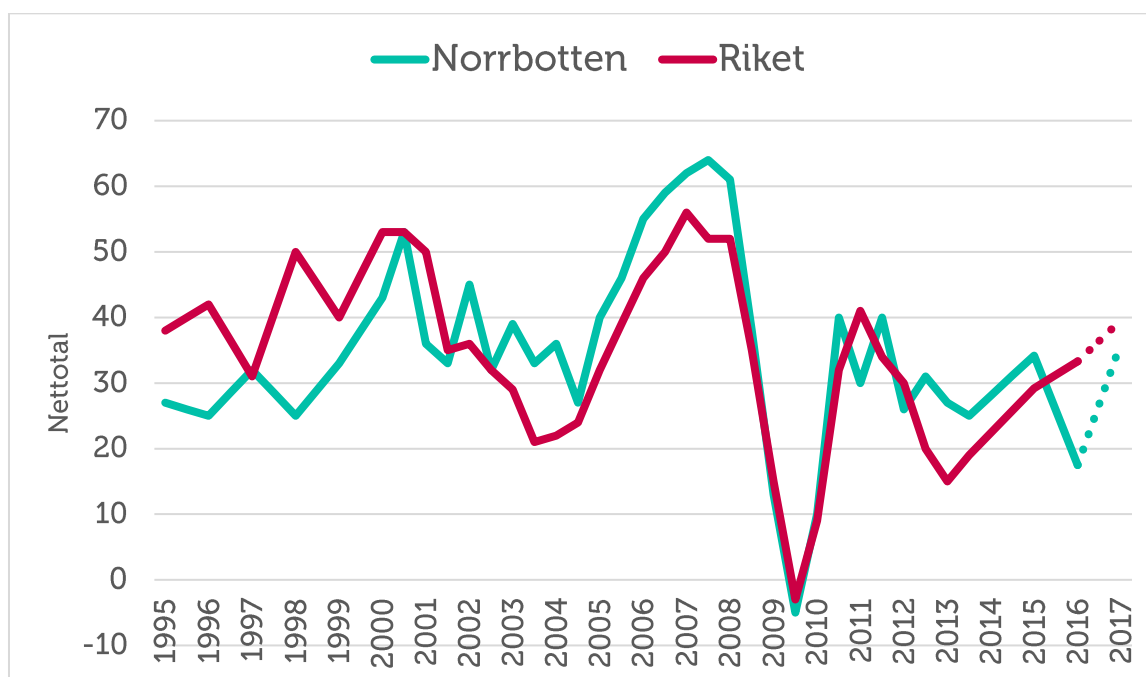

Omsättning

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

Omsättningstillväxten i Norrbottens län har minskat från nettotalet 34 år 2015 till dagens nettotal på 18 och det är både i industri- och tjänsteföretagen i länet som drar utvecklingen nedåt. Nettotalet 18 ligger betydligt under landet i genomsnitt (netttotal 33). Förväntningarna inför kommande år är emellertid mer positiva. Totalt sett tror företagen i Norrbotten på en omsättningstillväxt de kommande tolv månaderna som gör att nettotalet landar på 36, vilket dock är något under nettotalet för riket i genomsnitt (40).

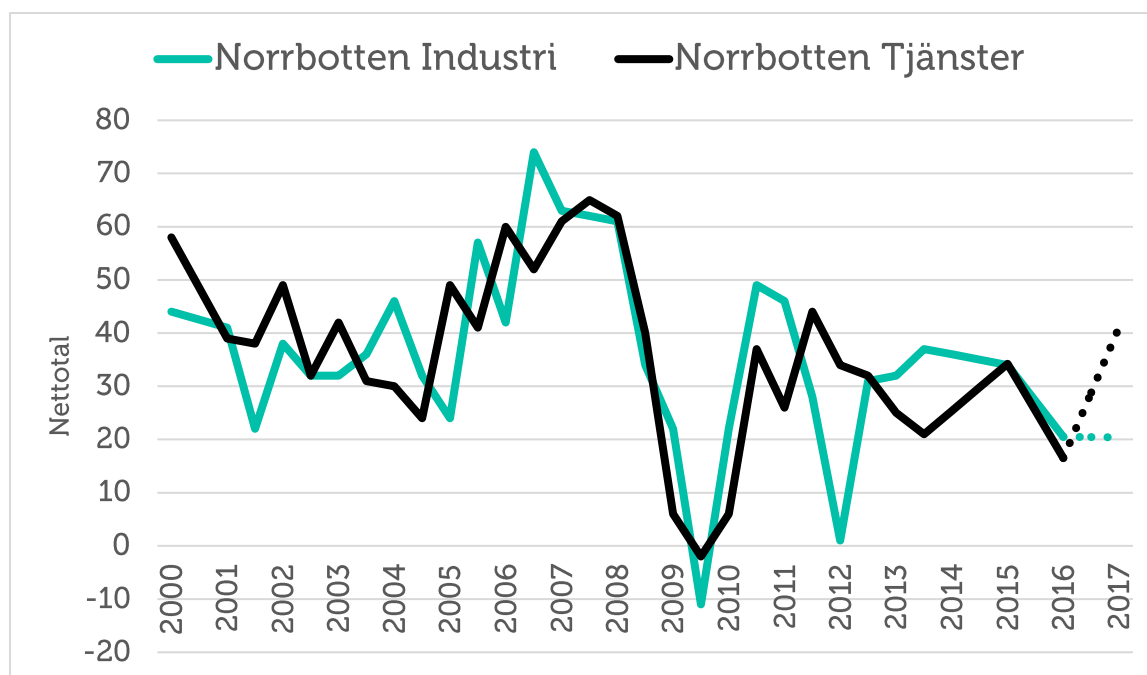
Figur 9 Omsättningsutveckling (netttotal) i Norrbottens län och riket 1995-2016

Industrin har alltså upplevt en minskad tillväxt i omsättningen under det senaste året och går från ett nettotal på 34 vid den senaste mätningen till dagens nettotal på 21. Industrisektorn i Norrbotten presterar därmed under rikets nivå, där nettotalet i genomsnitt idag är 32. Norrbottens industriföretagare tror att framtidens omsättningsutveckling fortsätter i samma takt som senaste året. Inför det kommande året förväntar man sig att omsättningstillväxt stannar på ungefär samma nivå, på nettotal 20 (att jämföra med rikets förväntningar på 36).

Tjänsteföretagen i Norrbotten har också gått upplevt en minskning i omsättningstillväxt, från ett nettotal på 34 till dagens nettotal på 17. Norrbotten läns tjänstesektors omsättning ligger därmed betydligt under riksgenomsnittet (17 jämfört med rikets 34). Inför det kommande året är länets tjänsteföretag mer optimistiska och förväntar sig en omsättningsutveckling motsvarande nettotalet 41, precis lika stor som förväntningarna i hela Sverige (41).

Figur 10 Omsättningsutveckling (nettotal) i Norrbottens län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Konjunkturindikatorn

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

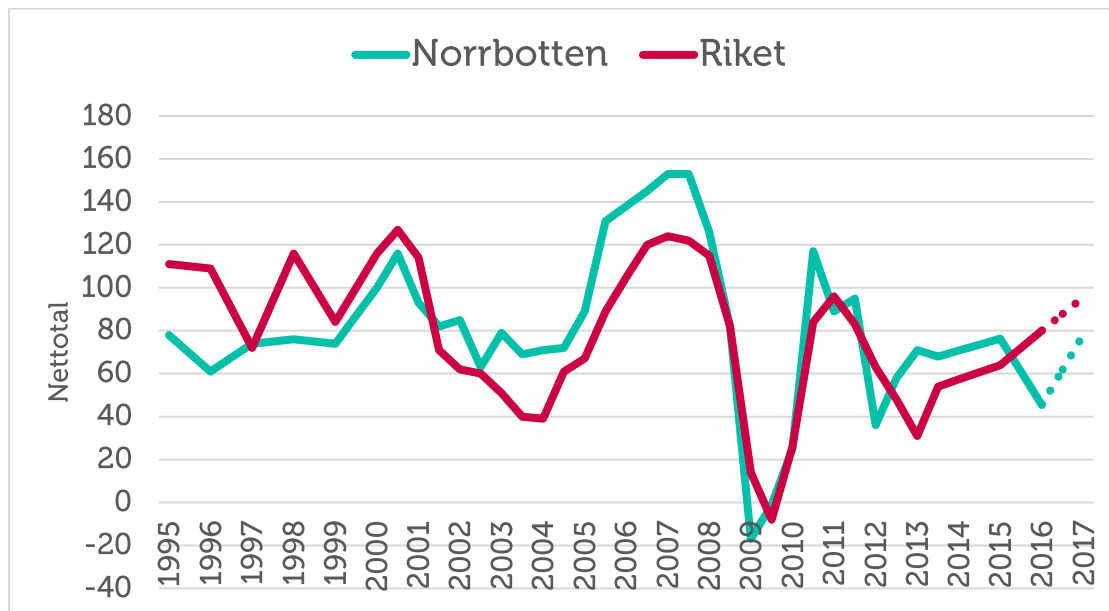
Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

Nu har vi gått igenom utvecklingen av sysselsättning, orderingång och omsättning för länets småföretag. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i länet. I 2016 års mätning är konjunkturindikatorn för länet 46, vilket är betydligt svagare än rikets genomsnittliga konjunkturindikator på 80. Norrbottens konjunkturindikator är lägst av alla 21 län i Sverige.

Sammantaget kan det konstateras att konjunkturen för småföretagen i Norrbottens län försämrades dramatiskt 2008- 2009, i samband med den globala finanskrisen. Från att år 2007 ha nått ett värde på drygt 150, bottnade index hösten 2009 med ett värde på -17. Det är tydligt att botten är passerad. Konjunkturindikatorn förväntades sjunka något i fjolårets mätning, och där hade Norrbottens företagare rätt. Minskningen är större än förväntad, och

det kan bero på händelser i den globala ekonomin. Framförallt råvarupriser verkar påverka Norrbottens konjunkturutveckling. Återhämtningen tros dock fortsätta under det kommande året, även om detta estimat kan påverkas av såväl konjunkturen i Sverige som i vår omvärld.

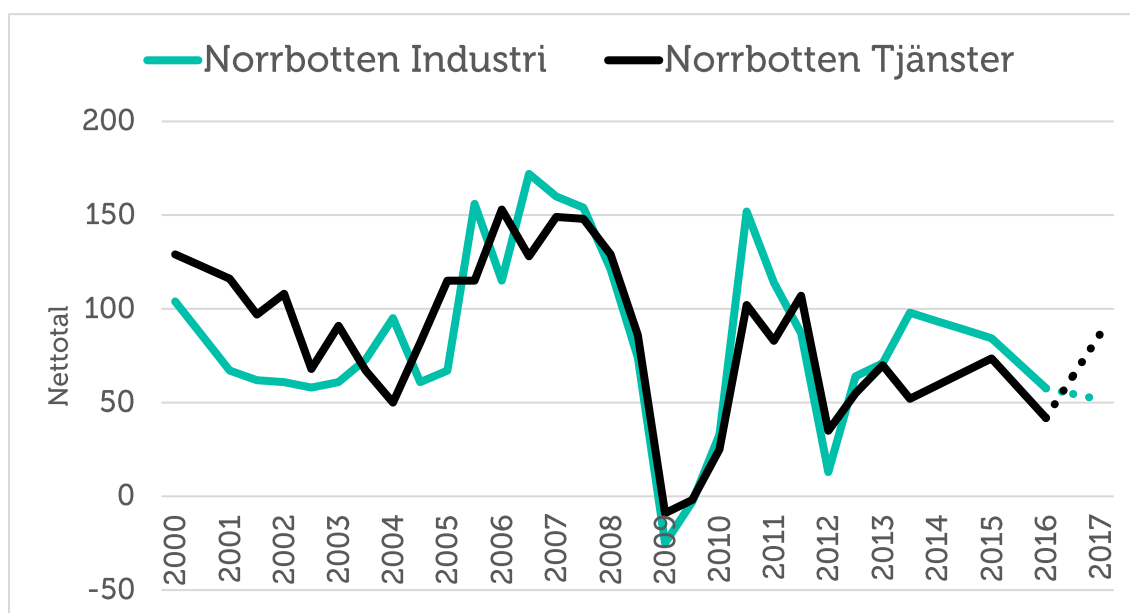
Figur 11 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, orderingång och omsättning (nettotal) i Norrbottens län och riket 1995-2016

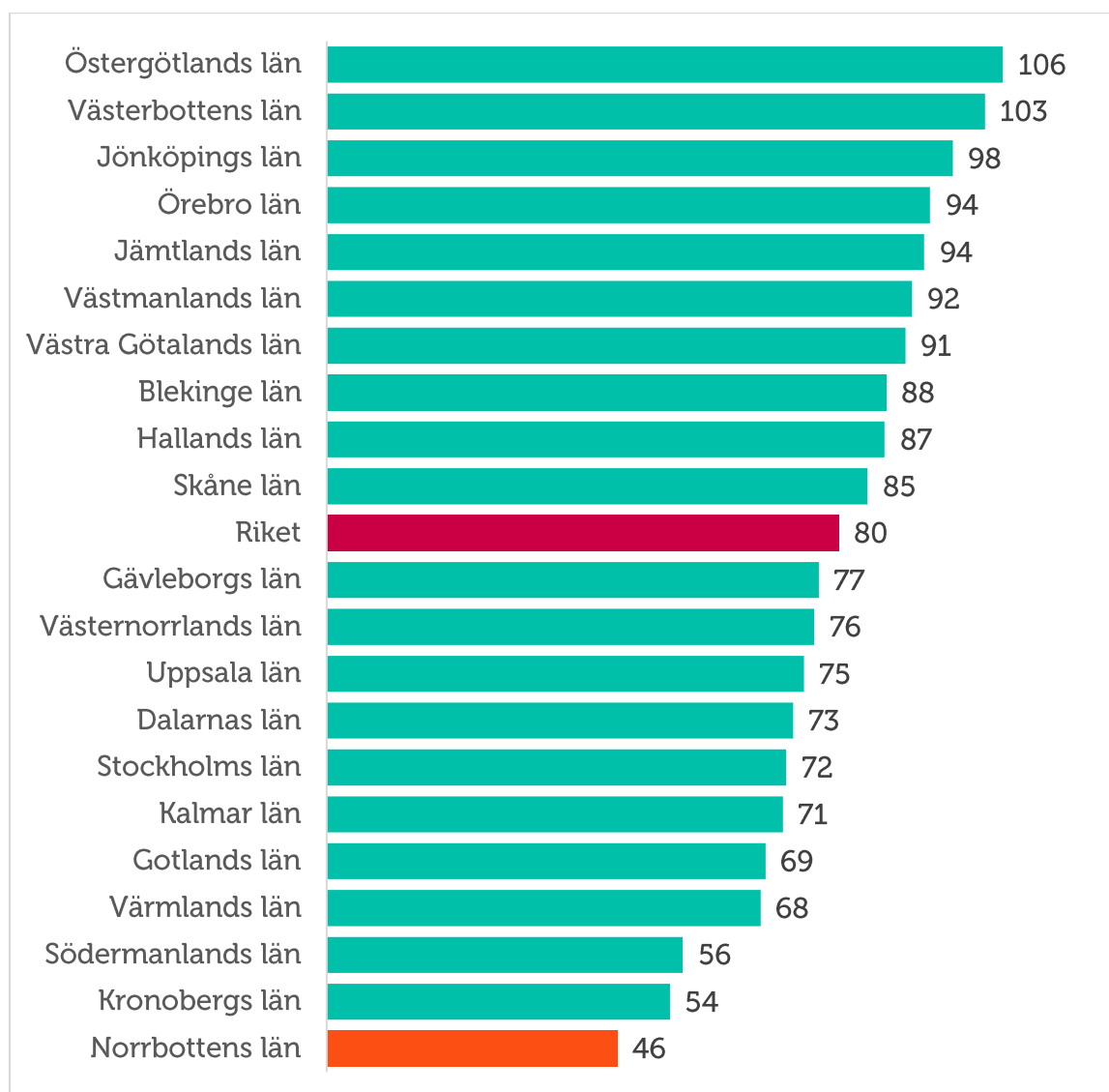
Under det kommande året räknar länets företag med en ökning, där indikatorn förväntas hamna på 78. Konjunkturindikatorn i hela Sverige tros öka till 96.

Tjänstesektorn räknar med att indikatorn ökar från 42 till 87 på ett års sikt, medan industrin, vars indikator i årets mätning är 58, räknar med en något svagare konjunkturindikator (52) på ett års sikt.

Figur 12 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, orderingång och omsättning (nettotal) i Norrbottens, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Figur 13 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (netttotal) 2016

Tomas Blomster, Regionchef Företagarna Norrbotten

Årets småföretagarbarometer signalerar tydligt företagens behov av att hitta rätt personal för att kunna utveckla sin verksamhet och generera ökad tillväxt. Norrbotten har en mycket stor utmaning kommande år med stora pensionsavgångar och akademiker som direkt efter studierna lämnar länet. Vi behöver därför arbeta hårt för att få människor att stanna kvar i regionen och skapa goda förutsättningar för att attrahera arbetskraft till Norrbotten. Jag är övertygad om att kompetensförsörjningen kommer vara en stor utmaning för våra företag. Norrbotten är välmående men våra mindre företag har definitivt påverkats negativt av fallande råvarupriser. Trots att vi som län utvecklas positivt, så växer vi inte lika snabbt som andra regioner. Tillsammans med kommunerna måste vi därför aktivt identifiera vad våra företagare behöver så att vi kan skapa bästa tänkbara förutsättningar. Jag ser fram emot ett mycket spännande år.

Lönsamhetsutvecklingen

Lönsamheten dikterar till stor del företagens möjligheter till att växa genom investeringar och nyanställningar. Totalt sett i länet är det 38 procent av företagen som uppger en ökad lönsamhet under det senaste året, jämfört med riket, där 41 procent anger detta.

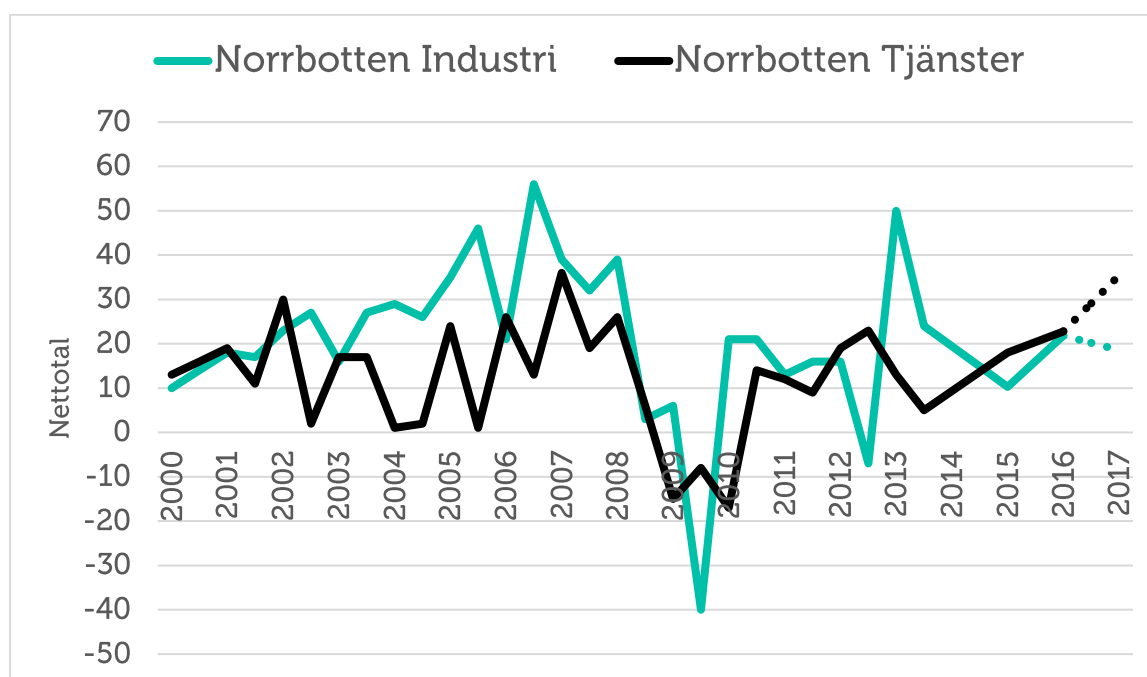
Den lönsamhetsutvecklingen i Norrbottens län motsvarar i år ett netttotal på 23 (riksgenomsnittet är 25). För det kommande året förväntar sig småföretagen totalt sett ett netttotal för lönsamhetsutvecklingen på 32, vilket då är på samma nivå som riksgenomsnittet.

Lönsamheten i industriföretagen i Norrbotten län har förbättrats det senaste året, efter en kraftig försämring 2013-2015. Nettotalet för lönsamhet i industrisektorn är 22 i årets mätning, att jämföra med 10 vid den senaste mätningen och årets riksgenomsnitt på 24. Industriföretagens förväntningar inför det kommande året är att lönsamheten minskar till ett netttotal på 19, vilket alltså fortsatt är lägre än rikets förväntningar på 31.

Tjänsteföretagens lönsamhet har ökat under motsvarande period. Nettotalet för lönsamhet i tjänsteföretagen i länet hamnar i år på 23, vilket är något under riksgenomsnittet (26) och innebär en ökad lönsamhet jämfört med den senaste mätningen, där nettotalet var 18. Tjänsteföretagens förväntningar inför det kommande året är att lönsamheten ökar ytterligare, till ett netttotal på 35, även något över rikets förväntningar på 32.

Sammanfattningsvis förväntar sig Norrbottens företag att lönsamheten kommer öka under nästkommande år. Utvecklingen fortsätter ledas av tjänsteföretagen; industriföretagen tror på en svagare lönsamhetsutveckling. På ett års sikt förväntas lönsamheten i Norrbotten totalt sett vara ikapp riksgenomsnittets nivåer.

Figur 14 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Norrbottens län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Företagens prisförväntningar

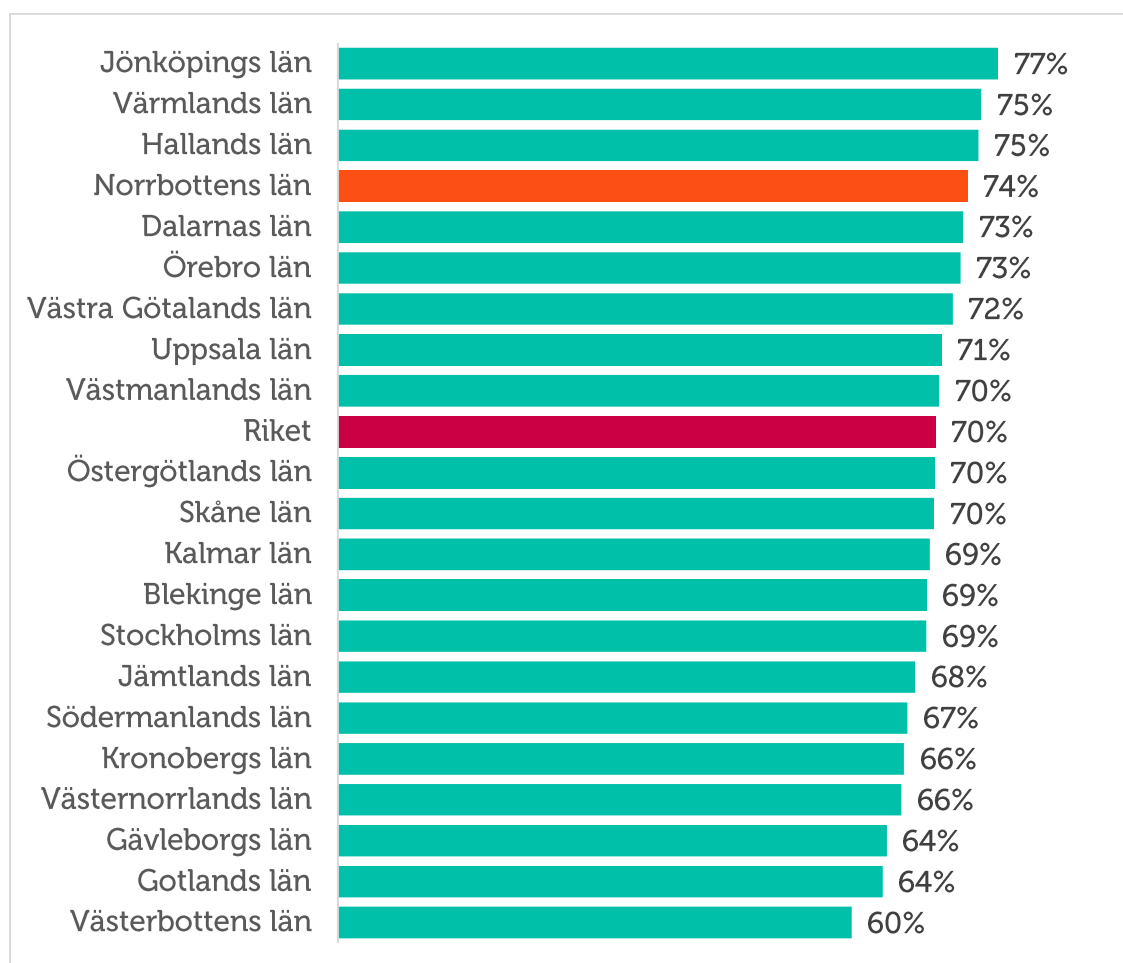
Att konjunkturen nu stärkts leder till att en större andel av företagen i länet räknar med att kunna höja priserna kommande år. Företagen i Norrbottens län har ungefär motsvarande förväntningar gällande prisutvecklingen som genomsnittet för riket. Av industriföretagen tror 31 procent av företagen på prisökningar och av tjänsteföretagen 35 procent. Inom industrin i riket som helhet är det 36 procent av företagen som tror på högre priser på riksnivå, motsvarande siffra för tjänstesektorn är också 36 procent.

Sedan 2014 har Riksbanken kraftigt ställt om penningpolitikens utformning med bl.a. negativ reporänta. Omfattande köp av statsobligationer har också bidragit till en svagare krona. Förhoppningen är att detta ska ge exporten en skjuts framåt och därmed bidra till en positiv prisutveckling framöver.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

Företagen i Norrbottens län upplever bättre möjligheter att växa framöver än riksgenomsnittet, 74 procent av företagen i länet säger att de har goda utsikter att expandera på sikt.

Figur 15 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2016

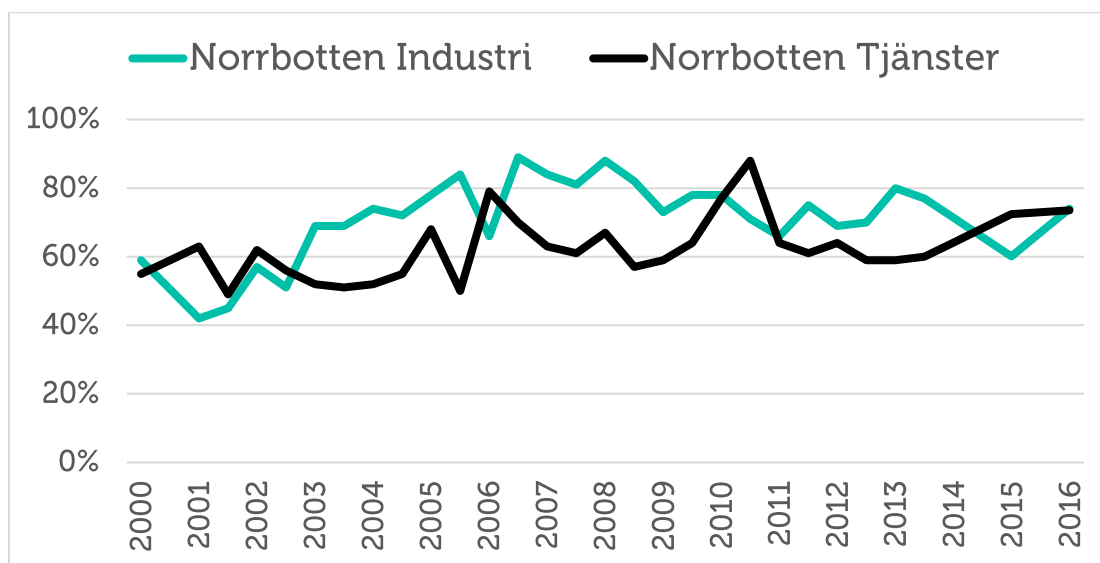

Jan Wimander, VD In The Cold

Företagare i Norrbotten är överlevare och de som har insett att marknaden inte bara finns i Norrbotten utan även nationellt och internationellt har en bra tid framför sig. Vi på In The Cold har merparten av våra kunder spridda över världen. Vi har dock den senaste tiden fått en större efterfrågan bland de företag som inser att de behöver lösa sina digitala utmaningar för att lyckas utanför länet.

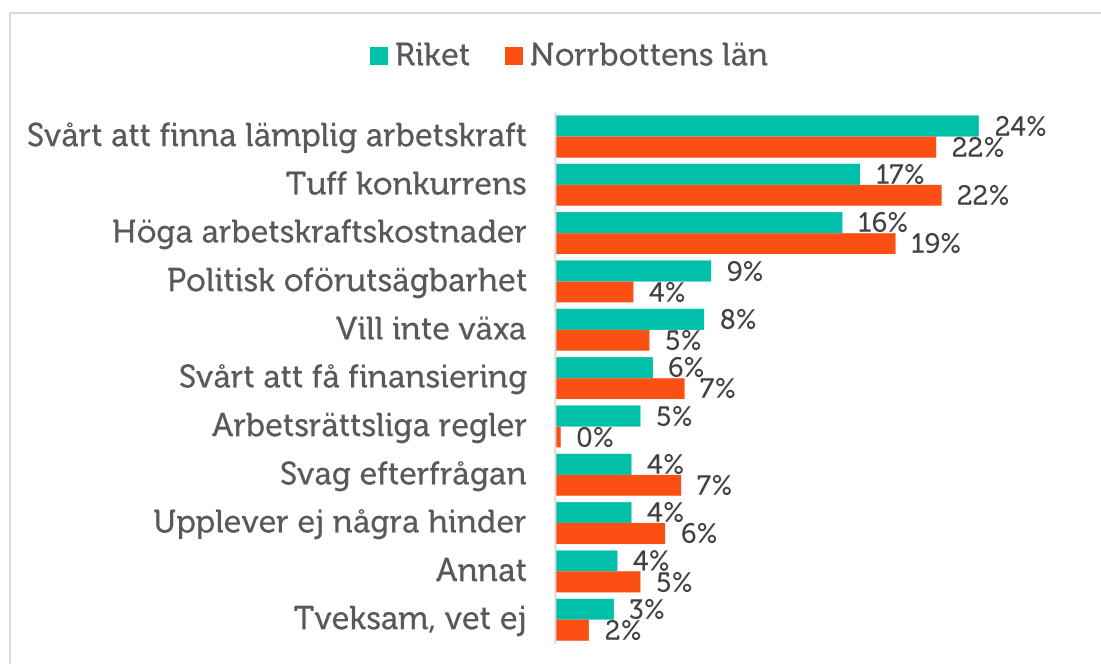
Industri- och tjänsteföretagen har idag en lika positiv syn på framtidsutsikterna. Inom båda sektorer ser drygt 70 procent goda expansionsutsikter, jämfört med respektive 71 och 70 procent i hela riket.

Figur 16 Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Norrbottens län, industri- och tjänstesektorn 2000-2016

De största tillväxthindrena för företagen i Norrbotten är bristen på lämplig arbetskraft och tuff konkurrens. Mer än vart femte företag (22 procent) uppger något av dessa två problem som största hinder. Svårigheterna att hitta lämplig arbetskraft var det största tillväxthindret i Norrbotten även i den förra mätningen 2015, vilket är en signal om att Norrbotten fortfarande har en utmaning med att locka till sig rätt arbetskraft. Även höga arbetskraftskostnader upplevs av många företag (19 procent) i Norrbotten som det största tillväxthindret.

Figur 17 Tillväxthinder enligt företagen i Norrbottens län och i riket 2016 (procent)

Konjunkturrisiker

Den svaga inhemska konjunkturen är den största konjunkturrisken enligt 40 procent av företagen i länet. Denna risk följs av energi- och råvarupriser, den internationella konjunkturen samt löneökningar. Framförallt energi- och råvarupriser ses som ett större problem för småföretagen i Norrbotten än i resten av riket. Globala råvaruprisutvecklingen förklarar antagligen (delvis) Norrbottens svaga konjunkturutveckling det senaste året.

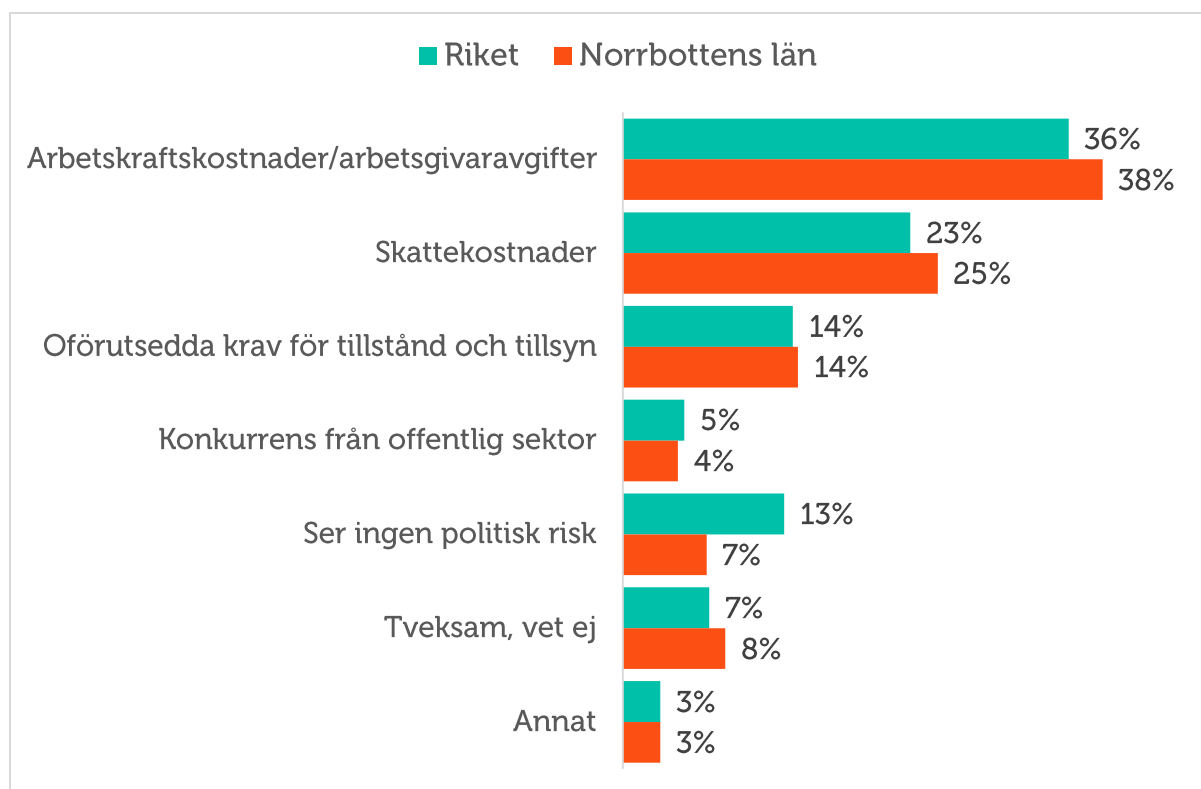
Trots att konjunkturen förväntas förbättrats avsevärt och relativt många företag ser goda tillväxtmöjligheter, finns en viss osäkerhet om denna optimistiska bild kommer att förverkligas. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är just kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig arbetskraft.

För att fördjupa förståelsen kring företagets syn på konjunkturläget och risker som påverkar företaget, ställdes kompletterande frågor om politiska risker.

Politiska risker

Potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter upplevs som den största politiska risken av företagen i Norrbottens län. 38 procent av företagen uppger detta vilket är lite fler än riksgenomsnittet. Även ökade skattekostnader upplevs som en betydande politisk risk av många företag i Norrbotten (25 procent).

Figur 18 Vilken anser du är den största politiska risken för ert företag?

Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet

Den svenska konjunkturen har utvecklats mycket väl under det senaste året och de små och medelstora företagen är tillväxtmotorn, så även i Norrbottens län även om storföretagen inom främst gruv- och stålindustrin fortfarande är avgörande näringslivsaktörer. Trots det så placerar sig Norrbottens län långt under riksgenomsnittet i den sammanvägda konjunkturindikatorn. I 2015 års mätning är konjunkturindikatorn för länet 46, vilket är betydligt svagare än rikets genomsnittliga konjunkturindikator på 80. Norrbottens konjunkturindikator är lägst av alla 21 län i Sverige. Trots detta, så ser många företag i Norrbotten mycket positivt på utvecklingen framöver och hela 74 procent av företagen ser goda möjligheter till expansion.

Det är alltså i genomsnitt mer än sju av tio företag som uppger att de vill växa. Samtidigt står företagen inför en rad hinder som motverkar en framtida expansion. Det är framförallt svårt att finna lämplig arbetskraft på arbetsmarknaden och höga arbetskraftskostnader gör att många företag tvekar att anställa. Även politisk oförutsägbarhet har stor påverkan på ett företags expansionsplaner.

Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om utvecklingen framöver. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig arbetskraft. För vissa branscher tycks den politiska diskussionen kring vinstuttag och tillståndsprövning ha en tydlig effekt på förväntningarna.

Utvecklingen det senaste året visar att det är de små och medelstora företag som utgör motorn i jobbskapandet. Det är dessa företag och företagsamma människor som tar risker, som anställer, som skapar varaktiga jobb och som via skattsedeln bidrar till vår gemensamma välfärd. Nästan alla småföretag är ägarledda, där ägaren bor och verkar på orten, med ett stort engagemang för lokalsamhällets utveckling. Småföretagen har därmed en central betydelse för den lokala ekonomin. Denna utveckling kommer att fortsätta under förutsättning att det skapas goda villkor för företag att starta, expandera och anställa. Det handlar om att företagare ska kunna verka på en rättvis och konkurrensneutral marknad. Villkoren för företagande ska vara lika, oavsett företagsform och bransch. Samt oavsett om företaget har kollektivavtal eller inte och oavsett var företaget verkar geografiskt i Sverige.

De sex viktigaste utmaningarna för det svenska företagsklimatets utveckling är därför även fortsättningsvis att:

- **Säkra småföretagens tillgång till kompetens.** Svårigheten med att hitta lämplig arbetskraft är ett av de största tillväxthindren för små företag. Det är viktigt att underlätta matchning av jobbsökande och företag. Utbildningssystemets utformning samt landsbygdsföretagens tillgänglighet till större arbetsmarknadsregioner är avgörande i dessa avseenden eftersom det påverkar tillgången på kompetenta och erfarna arbetstagare.
- **Den samlade kostnaden för att anställa måste sänkas.** Detta bör ske genom sänkta arbetsgivaravgifter. Genom att införa ett arbetsgivaravdrag kan arbetsgivaravgiften sänkas generellt för mindre företag som vill anställa.
- **Förenkla och sänk skatterna.** Det behövs en översyn av skattesystemet som ger internationellt konkurrenskraft och incitament till företagande, arbete, utbildning och rörlighet. Det ska vara mer lönsamt att ta de risker och det ansvar som det innebär att driva företag. Ta bort de skatter och regler som idag missgynnar ägaredda företag.
- **Minska regelbördan.** Intensifiera den nationella regelförenklingen. Moms- och andra skatteregler utgör, tillsammans med de arbetsrättsliga reglerna, en betydande regelbörda och är ett tillväxthinder för små företag. Anpassa reglerna för småföretagare. Inte tvärtom.
- **Trygghetssystemen måste vara anpassade för små företag.** Företagare ska ha samma rättigheter som anställda eftersom de betalar in i socialförsäkringssystemen efter samma principer.
- **Förbättra möjligheterna att delta i offentlig upphandling.** Offentlig sektor köper varor och tjänster för över 600 miljarder kronor årligen. Krångel och irrelevanta krav måste bort så att fler småföretag kan delta i offentliga upphandlingar. Småföretag ska kunna delta i högre utsträckning genom att ge anbud på delar av större kontrakt och med ett rimligt kravställande. Alla seriösa företag ska kunna delta i offentliga upphandlingar – oavsett om de har kollektivavtal eller inte.